

Krisesentre i Norge og covid-19. En kort oversikt av sentrale forskningsfunn

Covid overvåkning, levering 1. april 2021

Dato: 01.04.21

Kreditering: NKVTS

Publisering nkvts.no: JA

På covid-nettverksmøtet 18.3.2021 var temaet NKVTS' kartlegging om hvordan covid-19 har påvirket krisesentrene. Solveig Bergman presenterte sentrale funn fra kartleggingen der 12 forskere fra NKVTS deltok under møtet.

Bakgrunn

Krisesenterkartleggingen var ikke en del av avropene fra Helsedirektoratet, men et selvinitiert NKVTS-prosjekt. Prosjektet ble gjennomført i samarbeid med RVTS Øst. Resultatene ble formidlet til myndigheter og andre instanser, og rapportert til Ekspertgruppen for psykososial beredskap og oppfølging – covid-19.

Prosjektgruppen besto av Solveig Bergman (prosjektleder), Margunn Bjørnholt, Hannah Helseth, Anja E. Kruse og Carolina Øverlien, samt Aida Babaii (NKVTS). Fra RVTS Øst deltok Mary Vold.

Kartleggingen ble gjennomført som en web-basert undersøkelse med to måletidspunkter, i april og juli 2020. Sentrale forskningsspørsmål var:

- a) Hvordan opplever krisesentrene (KS) at tilbudet og tilgangen til hjelpetjenester til voldsutsatte har blitt påvirket av pandemien?
- b) Hvordan vurderer KS situasjonen for voldsutsatte?
- c) Har det vært endringer i antallet henvendelser og i voldsbildet?

Nærmere informasjon kan fås i rapportene fra kartleggingene (se nedenfor).

Oppsummering av funn og konklusjoner

- Hovedbildet er at KS ser ut til å ha gjort en god tilrettelegging av sin virksomhet for å håndtere pandemien.
- KS har holdt åpent under pandemien, men 85 % gjorde endringer i tilbud og drift i mars, og rundt 70 % hadde fortsatt begrensninger i juli.
- Under den første fasen av pandemien i mars opplevde 56 % av KS at antallet henvendelser gikk ned. I oppmykningsfasen i juli, rapporterer flertallet om en økning av henvendelser sammenlignet med nedstengningsperioden. Bildet er ikke entydig da det er store variasjoner mellom KS, og økningen ser ut til å gjelde dagbrukerne.
- Flertallet av KS oppgir at de har kunnet hjelpe brukere som har henvendt seg til dem, men de er spesielt bekymret for pandemiens innvirkninger på barn, risikoutsatte voksne med tillegg utfordringer og utsatte med etnisk minoritetsbakgrunn.
- En tredjedel av KS opplever at voldsutøver kan ha brukt viruset og smitteverntiltakene som del av voldsutøvelsen.
- Krisen avdekker mangler i rammebetingelser, ressurstilgang og synliggjør noen viktige underliggende problemer for noen KS.
- KS' bekymring for at visse grupper ikke mottok den hjelpen de trengte, er en påminnelse om at effekten av pandemien kan ramme ulike grupper i samfunnet ulikt.
- En samfunnskrise påvirker sårbare grupper og minoriteter spesielt hardt, og kan forsterke eksisterende strukturelle ulikheter.
- Krisen avslører mangler i samarbeid og koordinering mellom tjenester og instanser, særlig i reetableringsfasen som er etter oppholdet på KS.
- Forskningsbasert kunnskap om hvordan KS, andre hjelpetjenester og de voldsutsatte selv opplever en pandemi kan bidra til økt beredskap for tilsvarende kriser i fremtiden.
- I Norge der KS er en offentlig finansiert tjeneste, ser vi likevel at velferdsstaten fortsatt er avhengig av innsatsen til førstelinjetjenesten og akutt-personal som må strekke seg langt i en krisesituasjon.

Publikasjoner og formidling

Rapportene fra kartleggingene har oversendtts til Helsedirektoratet (og andre myndigheter/instanser) tidligere, og kan lastes ned fra <https://www.nkvts.no/korona/koronarelaterte-publikasjoner/>

Vitenskapelige publikasjoner:

Bergman, S., Bjørnholt, M., Helseth, H. (in pres). *Krisesentre i Norge og covid-19*.

Bergman, S., Bjørnholt, M., Helseth, H. (in press). *Norwegian Shelters for Victims of Domestic Violence in the COVID-19 Pandemic – Navigating the New Normal*.

Øverlien, C. (2020). The COVID-19 pandemic and its impact on children in domestic violence refuges. *Child Abuse Review*, 29(4): 379-386.

I tillegg: Muntlige presentasjoner og intervjuer i media.

Kort om forskningsstatus i Norge og internasjonalt

Datainnsamlingen for NKVTS' krisesenterkartlegging ble gjennomført i april og juli 2020. Med nye smitteverntiltak utøver høsten 2020 og vinteren 2021, kan situasjonen ha endret seg. Det ville derfor være ønskelig med en ny undersøkelse, ev. med en kombinasjon av spørreskjemastudie og intervjuer mot slutten av pandemien, for eksempel høsten 2021.

Andre norske studier om endringer i tjenestetilbudet til personer og familier som trenger hjelp:

Tveito, S. B. (2021). *Barnevern i krisetid. Barneverntjenestens arbeid med vold og overgrep under koronapandemiens første fase*. Oslo: Nova/OsloMet.

Øverli, I. T., & Gundersen, T. (2020). *Familievernet under covid-19. Erfaringer og læring under nedstengning og i en ny hverdag*. Oslo: Nova/OsloMet.

Studier om omfang av vold og overgrep under pandemien:

Hafstad, G. S., & Augusti, E.-M. (2020). *Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020: Delrapport 1 av 3*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 2/2020).

Studien viser blant annet at omkring 1 av 6 av ungdommer i alderen 13-16 år har opplevd vold eller overgrep i løpet av de åtte ukene skolene var stengt våren 2020. Krisen rammer ekstra hardt ungdom som i utgangspunktet hadde et hjelpebehov, mens studien peker på at ungdom generelt hadde klart seg bra, der en mulig forklaring kan være redusert tempo i hverdagen og mer samvær med familien.

I NKVTS' kommende nasjonale omfangsstudie om vold og overgrep hos voksenbefolkningen, inngår spørsmål om erfaringer av vold det siste året og om hjelpesøking og tilgang på hjelpetjenester under pandemien. Resultater fra studien forventes i 2022.

Eksempel på pågående forskning fra andre land:

- I Finland pågår et større forskningsprosjekt om innvirkninger av koronapandemien på opplevelser av vold i nære relasjoner og bruk av tjenester. Prosjektet gjennomføres av Institutet för hälsa och välfärd

(THL) sammen med Tammerfors universitet og Åbo universitet (2020-2023). Informasjon kan fås fra www.thl.fi (på finsk, svensk og engelsk).

- I Tyskland har vi fått de første resultatene fra en nasjonal omfangsstudie om vold mot kvinner og barn under pandemien (Technische Universität München og RWI – Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung). Se <https://psylex.de/psychische-probleme/beziehungsprobleme/haeusliche-gewalt-corona.html>

Eksempel på forskningsoversikter og nyere publikasjoner om pandemien og vold i nære relasjoner, og tjenesteapparatets håndtering:

Ertan, D., El-Hage, W., Thierree S., Javelot, H., & Hingray, C. (2020). COVID-19: Urgency for distancing from domestic violence. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1), <https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1800245>

Pentarakis, M., & Speake, J. (2020). Domestic violence in a COVID-19 context: Exploring emerging issues through a systematic analysis of the literature. *Open Journal of Social Sciences*, 8. 193-211. <https://doi.org/10.4236/jss/2020.810013>

Peterman, A., & O'Donnell, M. (2020). *COVID-19 and Violence against Women and Children. A Second Research Round Up*. Center for Global Development. GCD Note, September 2020. Retrieved from <https://www.cgdev.org>

Wood, L., Schrag, R. V., Baumler, E., Hairston, D., Guillot-Wright, S., Torres, E., & Temple, J. R. (2020). On the front lines of the COVID-19 pandemic: occupational experiences of the intimate partner violence and sexual assault workforce. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-22. <https://doi.org/0886260520983304>